

מבוא מורה ר"י
שיחות הר"ן

שיחה א

עם
ביאור חברותא
ללימוד בעיון

אני ידעתי כי גדול ה'

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(ח"מ שמו שמוח)

שיחות הר"ן סימן א

מונהג על פי דפוס ראשון שנת תקעה שהדפוס מוהרנ"ת בסוף ספורי מעשיות בשם ליקוטי מוהר"ן

כי אני ידעתי כי גדול ה' ואדונינו מכל אלקים. דוד המע"ה אמר כי אני ידעתי. אני ידעתי דייקא. כי גדולת הבורא ית' א"א לומר לחבירו. ואפילו לעצמו א"א לספר מיום ליום. לפי מה שמזריח לו ומתנוצץ לו באותו היום. אינו יכול לספר לעצמו ליום שני הזריחה והתנוצצות של גדולת הבורא ית' שחי' לו אתמול. וע"כ אמר כי אני ידעתי. אני ידעתי דייקא. כי א"א לספר כלל. ואמר שמה שכתוב אחריו כל אשר חפץ ה' עשה בשמים ובארץ וכו' הוא ענין אחר לגמרי ורחוק לגמרי משבח כי אני ידעתי. כי כוונתו באלו הדברים כי אני ידעתי אי אפשר לספר כלל. והוא גבוה מאד מאד גבוה מעל גבוה מה שא"א לפה לספר. רק אני ידעתי דייקא כנ"ל. וכ"ש בזוהר נודע בשערים בעלה כל חד לפום מה דמשער בלבי. כמבואר במ"א :

אני ידעתי כי גדול ה'

שיחות הר"ן אות א

מקום זמן אמירת התורה
לא ידוע

פתיחה

לגדולתו ית' אין חקר, ואפילו החכם מכל אדם אמר שכמה שהחכים עדיין ההשגה השלימה רחוקה ממנו מאד, ואעפ"כ השגת הצדיקים בגדולת ה' עצומה ומופלגת הרבה מההשגה שלנו. ואנו צריכים להאמין ולהתחזק בשמחה גדולה שאנו בנים לכזה בורא נפלא וגדול. ולהתעורר באהבה ויראה גדולה לה' ית' האחד הפשוט הגדול והנורא הוא האלקים בעל הכוחות כולם.

שיחות

אין

לקוטי הלכות

או"ח קריאת שמע הלכה ה' אות א[א] על-פי מה ששמעתי מפי אדמו"ר ז"ל, ונדפס מזה בלקוטים שאצל המעשיות (שיחות הר"ן סימן א'), שאמר, שגדלת הבורא יתברך שמאיר לאדם השלם בלבו אי אפשר לספר לחברו, ועל-כן אמר דוד המלך, עליו השלום (תהלים קלה, ה): "כי אני ידעתי כי גדול ה' וכו', "אני ידעתי" דיקא ווייט, ודחק מאד תבת 'איה', כי אי אפשר לספר לחברו כלל. ואפילו האדם לעצמו אינו יכול לספר מיום לחברו, דהיינו ההתנוצצות וההארה שמאיר בדעתו באיזה יום, אי אפשר לספר לעצמו מיום לחברו וכו'. וענין זה אי אפשר לבאר בפה, ומכל שכן בכתב, כי הוא לכל חוד כפום מה דמשער בלבה, כמו שכתוב (משלי לא, כג): "נודע בשערים בעלה וכו'". [אות ב] וזה עקר בחינת קריאת שמע, שהוא כלל ויסוד כל התורה כלה שתלויה באמונה, שאנו צריכים לקבל עלינו אמונתו הקדושה בכל יום ויום. ועקר המצוה בכל יום הוא להכין עצמו ולהשתדל בכל כחו וכוונתו שיקבל על עצמו האמונה הקדושה מחדש, בבחינת (איכה ג, כג): "חדשים לבקרים רבה אמונתך", וכמו שדרשו רבותינו ז"ל: "אשר אנכי מצוה היום" (דברים ו, ו) – 'בכל יום יהיו בעיניך בחדשים, שלא יהיו בעיניך כדיוטגמא ישנה אלא בחדשה' (ספרי ואתחנן ח). ועקר מקרא זה נאמר לענין קריאת שמע, כי צריך לפשפש עצמו באמונה ולראות ולקבל על עצמו האמונה בכל יום מחדש. וזה בחינת "שמע ישראל" – שמותחילין באלו השתי תבות אמונת היחוד, ולכאורה היה די בקבלת אמונת היחוד לומר רק "ה' אלהינו ה' אחד", שההעקר, ולמה אומרים מקדם אלו השתי תבות "שמע ישראל"? אף באמת זה עקר שלמות האמונה, כי בשרוצים להודיע דבר חדש ונפלא, אומרים: שמע נא מה שאדבר ואספר לך חדשות גדולות נוראות ונפלאות, וזה בחינת אלו השתי תבות "שמע ישראל" שאומרים קדם עקר היחוד, שבזה מעוררים את לבבו ולבב כל ישראל – שישו אונם וישמעו היטב מה שמספרין להם חדשות גדולות ונפלאות, בבחינת מה שדרשו רבותינו ז"ל (ברכות טו). על תבת "שמע": "השמע לאזניך מה שאתה מוציא מפיה", הינו, הט אונך ולבך ושמע היטב מה שאתה מוציא מפיה, שהוא: "ה' אלהינו ה' אחד". כי אף-על-פי שאנו חזקים באמונה מבקר משנים קדמוניות, כי ירשה היא לנו מאבותינו הקדושים, אף-על-פי-כן אין זה הדבר ישר, חס ושלום, כי באמת הוא בכל יום ויום חדש לגמרי, כי אין יום דומה לחברו, ואי אפשר לספר אפילו לעצמו מיום לחברו כנ"ל, כי "לגדלתו אין חקר" (תהלים קמח, ג), וכל חוד כפום מה דמשער בלביה צריך להטות אונן בכל יום למה שאומר, כדי שלא יהיה בעיניו כדיוטגמא ישנה וכו' כנ"ל.

קושיות

- כי אני ידעתי כי גדול ה' – צ"ע כיון שא"א לספר לאחר, מה רבנו רוצה ללמד אותנו בשיחה זו? עיין שיחות הר"ן קעז ואף-על-פי שאין אתם יודעים מגדולת השם יתברך – ראוי לכם לסמוך עלי. כי אני יודע מגדולתו יתברך. והזכיר אז הפסוק: "כי אני ידעתי כי גדול ה' וכו'", על כן ראוי לכם לשמוח בה' ולשמוח שי שלכם רבי כזה
- בלק"ה בב"ח/ב מבואר שרבנו יכול להוריד לנמוכים השגת אלוקות וצ"ע אם א"א לומר לחברו איך הצדיק יכול לומר לאנשיו?
- כי אני ידעתי כי גדול ה' – צ"ע איך דוד המלך יכול לומר אני ידעתי כי גדול ה', הרי שלמה המלך בנו אמר "אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני". ורבנו מבאר בתורה פג תנינא/ה שהכוונה שא"א להשיג גדולת ה' אלא

* בו תשרי תשפ"ו ירושלים

² בשר בחלב הלכה ה' (עפ"י תורה ל) אות כז – וזה בחינת עץ ארז ואזוב ושני תולעת שמשליכין לתוך שרפת הפרה. עץ ארז ואזוב זה בחינת שכל עליון ושכל תחתון, כי ארז גבה מכל אילנות – זה בחינת שכל עליון, שהוא בחינת השגת הצדיק הגדול, כי הצדיק נקרא (מלכים-א ה, יג): "ארז אשר בלבנון" וכו'. "צדיק פתמר יפרח בארז בלבנון ישגה" (תהלים צב, יג). ואזוב הוא נמוך מאד, וזה בחינת הקטנים הנמוכים מאד, שהצדיק בעצם עמקות חכמתו הגדולה – הוא מצמצם שכלו משכל עליון לשכל תחתון, עד שמכניס גם בהם השגות אלקות, שהן עקר החיים האמתיים, חיים נצחיים של עולם הבא ותחתית הפתחים, שמשם ממשיכים עקר ההנהגה מסטרא דמוותא וכו'.

רק בדרך שלילה, דהיינו שחכמה היא עד כמה שמשיג שאין לו השגה באמת. על כן החכמה נקרא רחוקה כי ככל שמשיג יותר חכמה משיג עוד יותר כמה הוא רחוק ממנה.

ד. מכל אלקים – צ"ע כי גם יתרו אמר/י עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלקים ובמדרש אמרו שנתן ממש בע"ז. ולכאורה גם דוד המלך נותן מציאות לאלקים אחרים וצ"ע הרי אין עוד מלבדו ית'. וכל שכן שאין שום אלקים דהיינו איזה כוחות אחרים בעולם מלבדו כי ה' הוא האלקים בעל הכוחות/י כולם. עיין מהר"ל (גור אריה על פרש"י שמות שם) שמבאר החילוק שדווקא יתרו אמרו עליו במדרש שנתן ממש בע"ז, אבל דוד אמר שני דברים, תחילה כי גדול ה' בלי תכלית. ועוד שאדונינו הוא אדון הברית המנהיג אותם. וראה כעין זה בביאור אלשיך על תהלים שם שמחלק את הפסוק לשנים ומבאר שאדונינו מכל אלקים מתייחס לפסוק הבא.

ה. כי אני ידעתי – צ"ע מדוע אמר בלשון עבר? ראה גם (בראשית יב יב) אחרי עקדת יצחק המלאך אומר לאברהם עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה/י. וכן יתרו (שמות יח יא) אמר עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלקים. ופרש"י בשם מכילתא מכירו הייתי לשעבר ועכשיו ביותר/י. ואולי גם זו היתה כוונת דוד המלך. אבל קשה לומר כך לפי ביאור רבנו שכל יום משיג השגה חדשה בגדולת ה' על כן לא שייך לומר ידעתי אלא עתה אני יודע כי גדול ה' ומחר זו כבר ידיעה חדשה.

ו. כי אני ידעתי – ראיתי מבארים טעם שנקט ידעתי ולא אני יודע, כי מיד כשמדבר מזה כבר יש לו השגה אחרת. וצ"ע מדוע לא יכול לומר אני יודע על מה שמשיג תוך כדי דיבור. וצ"ע גם אם ברגע שאומר אני יודע הכוונה למה שידע רגע לפני כן, מדוע לא יכול לומר הרי לקמן מבאר שלעצמו כן יכול לספר באותו יום ורק למחרת לא יכול לספר.

ז. גדולת ה' ית' א"א לומר לחברו – צ"ע לשון לומר לכאורה צ"ל לספר כדלקמן או להסביר או לבאר או לתאר

ח. אפילו לעצמו א"א לספר – צ"ע מדוע לחברו נקט 'לומר' ולעצמו נקט 'לספר'? מבואר שלחברו א"א לומר כלל אבל לעצמו רק מיום ליום אחר א"א לספר, משמע באותו יום כן אפשר, על כן נראה ש'לומר' הכוונה במילים כי לחברו א"א לבאר אלא במילים, אבל 'לספר' לעצמו אין כוונת רבנו במילים, אלא הכוונה מהזיכרון לחזור לחוות היום את ההרגשה של אתמול. שזה באותו היום עוד אפשר אבל למחרת כבר אי אפשר.

ט. אפילו לעצמו א"א לספר אינו יכול לספר מיום ליום – וכן לקמן אינו יכול לספר לעצמו מיום שני – צ"ע מדוע נקט יום שני האם באותו היום ואפילו באותו רגע כן יכול לספר לעצמו? הרי זו השגה של הרגשת

¹ תורה פג תנינא – וקדושת שבת זה בחינת תכלית הידיעה, ותכלית הידיעה שלא נדע. ובשביל זה שבת נקרא תכלית שמים וארץ, ותכלית זה בחינת (קהלת ז"ב ג'): אמרתי אחכמה, והיא רחקה ממני, הינו זה עקר החכמה – שישכיל שרחוק ממנו החכמה:

² פרשת יתרו שמות פרק יח (יא) עתה ידעתי כי גדול יְיָ מִכָּל הָאֱלֹהִים כִּי בִדְבַר אֲשֶׁר יְדוּ עָלֵיהֶם: פרש"י – (יא) עתה ידעתי – מכירו הייתי לשעבר ועכשיו ביותר (מכילתא): מכל האלהים – מלמד שהיה מכיר בכל ע"א שבעולם שלא הניח ע"א שלא עבדה (מכילתא):

מהר"ל גור אריה – אמר "עתה ידעתי", אלא 'מכירו הייתי לשעבר'; [כג] שהיה מכיר בכל עבודה זרה בעולם. ונראה לי אף על גב שדוד גם כן אמר "כי אני ידעתי כי גדול ה' ואדונינו מכל האלהים" (תהלים קלח, ח). לא קשיא זה, דכך פירושו, כי גדול ה' בלי תכלית, ואדונינו – שהוא אדון לנו – מכל אלהים, שאילו אמר 'כי גדול ה' מכל אלהים' חס ושלום, וכי לא גדול הוא רק מכל אלהים, אבל אמר "כי גדול ה' ואדונינו מכל אלהים", וכך פירושו, "כי גדול ה'" בלי תכלית, "ואדונינו" כי הוא יתברך נקרא 'אדון' לפי שהוא אדון מנהיג את הנמצאות, ודבר זה אינו דבר עצמי לו, רק שם התאר, גם תאר זה הוא על כל האלהים, לפי שהוא מנהיג את ישראל בהנהגה שהיא על כל אלהים. אבל יתרו אמר "עתה ידעתי כי גדול ה'", שהוא שמו המיוחד, "מכל האלהים", שהיה מדמה אלהותו לומר שהוא גדול מהם, ואין ייחוס וערך לומר "כי גדול ה' מכל אלהים", אלא שיתרו נודע לו גדולתו מן עבודה זרה, שראה שאין מי שיעשה כמעשיו בכל עבודה זרה בעולם, ולא נודע לו מופת על זה אלא בערך עבודה זרה, ולפיכך היה אומר מה שנודע לו, כי לא נודע לו יותר מזה: והרא"ם פירש דוד ידע זה במופת שהוא גדול מכל אלהים, אבל יתרו לא נודע לו במופת כי גדול ה' מכל אלהים, אם כן מנא ידע, אם לא שהיה מכיר בכל עבודה זרה. ואין בזה ממש כלל, דגם אפשר לומר כי יתרו נודע לו במופת כאשר היה מתבונן במעשה ה', שהרי דוד גם כן אמר "עתה ידעתי כי גדול ה' מכל אלהים כל אשר חפץ עשה". אבל הפירוש שאמרנו הוא פירוש האמיתי ומדויק בכתוב, כי יתרו לא נודע לו במופת, דאם היה לו מופת לא היה ליה לומר כלל "כי גדול ה' מכל אלהים", ולא כן אמר דוד כלל:

³ כי אל לשון בח כמ"ש שאמר לבן ליעקב (בראשית לא כט) "יש לאל ידי לעשות עמכם רע", ואלקים הוא אל בלשון רבים.

⁴ עיין שם משכיל לדוד מקשה וכי עד עתה לא ידע הרי הקב"ה בוחן כליות ולב לכך פירש ע"פ המדרש דקרי ביה ידעתי בחיריק. נראה כוונתו עתה ידעתי דהיינו כבר ידעתי מעולם אבל עתה אני יכול גם להוכיח לאחרים.

⁵ ועי"ש שפתי חכמים (ש) דקשה לרש"י דעתה משמע עכשיו וידעתי משמע לשעבר, ועל זה פירש מכירו הייתי לשעבר. ועי"ל דקשה לרש"י דהא בפרשת שמות (לעיל ב, טז) משמע שפירש מעבודת אלילים וא"כ מאי עתה ידעתי אלא עכשיו ביותר.

ועיין שם משכיל לדוד (יא) מכל האלהים מלמד וכו'. דאילו מכח החקירה בראיות שכליות מגודל פעולותיו וגבורותיו לא שייך לומר מכירו הייתי לשעבר דאכתי לא שמע ולא ידע כחו וגבורתו אלא מוכח דהכי קאמר שכבר בחן ונסה לכל ע"ז מאחר ששמע מה שעשה למצרים דכתיב ובכל אלהי מצרים וכו' וע"ז של מצרים היתה העבודה זרה היותר גדולה על כלם כנראה מהזוהר ויתרו היה יודע כן הואיל ועבד לכולן ידע מה טיבן ודההיא דמצרים גדולה מכלן וז"ש ועכשיו ביותר ואין זה ענין למ"ש דוד כי אני ידעתי כי גדול ה' ואדונינו מכל אלהים, דהתם ניחא לפרש מכח העיון והחקירה כי מן הפעולות נודעו הכחות:

הלב שא"א לבאר במילים. כי אם היה אפשר לבאר במילים היה כותב וקורא או מקריא לאחר גם אחרי זמן רב. ראה קושיא הבאה.

י. אפילו לעצמו א"א לספר מה שמזריח ומתנוצץ לו גדולת ה' ית' – צ"ע אם א"א לספר לעצמו כיצד אדם יודע גדולתו ית', וראה לק"ה^י שמתנוצץ לו בדעתו, וצ"ע מה הפירוש בזה? כי אם א"א לבאר במילים משמע שהוא לא שכל פנימי, ואם הוא רק מקיף איך הוא מתנוצץ בדעת? עיין תורה עב שמי שיש לו דעת צח כל שהוא ויודע מעט מגדולתו כמו שכתוב אני ידעתי וא"א להסביר זה. משמע שאע"פ שא"א להסביר את ההשגה אבל היא גורמת בפועל ממש התפעלות הלב שמבטלת מהאדם את התאוה הידועה הגשמית. ונראה עוד שדעת היא הממוצע בין המוחין למדות שבלב על כן מה שמתנוצץ בדעת בא להרגשת הלב. על כן הכסופים והיראה ואהבת ה' כל המדות שבלב שהם התפעלות הן לפי התנוצצות הדעת מה שמזריח לו גדולת ה'.

יא. בלק"ה הנ"ל אומר שהשגת אלוקותו הוא מעשה מרכבה שעליהם אמרו חז"ל אין דורשים ביחיד אלא חכם ומבין מדעתו ומאידך כתיב אב לבנים יודיע אמתך – וצ"ע איך אב מודיע לבנו מה שאסור וא"א לבאר. ועי"ש שאומר שיחיו בנפלאותיו שע"ז מתחזקת האמונה. וצ"ע הביאור בזה. עי"ש בלק"ה שהכוונה לספר על נפלאות מעשי ה' וכל אחד לפום מה דמשער בלביה יבין מהם מעצמו גדולת ה'.

יב. לפי מה שמזריח לו ומתנוצץ לו באותו היום אינו יכול לספר לעצמו ליום שני – נראה הכוונה שיש יום שמאיר לו הרבה ויש יום שחשוך לו, וא"א לספר לעצמו ביום שחשוך לו את מה שהזריח לו ביום הקודם כשהיה במוחין דגדלות. וצ"ע עיין תורה רכב^ט שאמר להפך שכשנפול ממדרגתו יחזק עצמו בימים הקודמים שהיה מזריח לו איזה הארה. וכן מבואר בלק"ה^י, וכן בתורה ו' בענין אור התשובה שתחילה שמאיר באור גדול ואח"כ להפך חשוך לו ובאים נסיונות ובזיונות וצריך להתחזק ע"י הרשימו שנשאר לו

י"לק"ה שותפים בקרקע ה' אות טו – ...ומי הוא זה שיוֹדע להגיע למקום חבירו, כפי גבול הדעת של חבירו, שמשם נמשכו ונתגלגלו כל מדותיו ופעולותיו ומעשיו. ועל כן צריכין לקיים מה שכתוב לעיל שהוא יעשו סיג לתורה ב' בחינת 'סיג לחכמה שתיקה'. ועקר הדבר לשתק במקום שצריכין לשתק בענין קדירות וקשיות שיש בדרךיו יתברך שאי אפשר להבינם, כי זה ידוע, שהשם יתברך בעצמו אי אפשר להשיגו, כמו שכתוב (תקוני זהר בהקדמה דף יז): 'לית מחשבה תפיסא בך כלל', ואמר עוד: 'ולית דידע בך כלל', רק נתן רשות לדבר בנפלאותיו ומדותיו יתברך עד מקום שיכול כל אחד להבין ולדבר. כי גם מדותיו ודרכיו יתברך אי אפשר להשיג כי אם עד הגבול שיש לכל אחד בדעתו, וכמו כן אם זוכה מתנוצץ לו בדעתו התנוצצות אלקותו יתברך כפי כלי הדעת שלו, בבחינת 'נוֹדע בשערים בעלה' – 'כל חד כפום מה דמשער בלביה'. וזה אי אפשר לספר לחבירו, ואפילו לעצמו אי אפשר לספר מיום לחבירו, כמו שאמר הוא ז"ל בשיחות הר"ן בתחלתו, עין שם. ועל כן הזהירו רבותינו ז"ל (חגיגה יא): 'אין דורשין במרכבה ביחיד אלא אם כן היה חכם ומבין בדעתו'. כי השגת אלקות זה בחינת מעשה מרכבה, כי הצמצומים שעל ידם באים להשגת אלקות (כמו שכתוב בתחלת התורה סימן ל') הם בחינת מעשה מרכבה. על כן אף על פי שמצוה גדולה לדבר עם חבירו בהדעת הקדוש לידע ולהכיר אותו יתברך, אף על פי כן צריך להיות בבחינת רצוא ושוב, כי צריכין רק לדבר בנפלאותיו יתברך, כמו שכתוב (תהלים קה, ב): 'שיחו בכל נפלאותיו', שעל ידי זה נתחזק האמונה הקדושה, כמו שכתוב (שם פט, ב): 'לדר ודר אודיע אמונתך בפי', וכתיב (ישעיה לח, יט): 'חי חי הוא יודך וכו', אב לבנים יודיע אל אמתך'. כי מצוה גדולה שידבר כל אחד עם חבירו בנפלאות השם יתברך שכתב עשה עמנו בכל דור ודור מימות אברהם עד הנה, ובפרט מה שעשה עמנו בנפלאות ונוראות ביציאת מצרים ומתן תורה באותות ונוראות על ידי משה רבנו, וכן בדורות שאחריו, ונפלאות נעימות חדושי תורה שגלה לנו בכל דור על ידי צדיקי אמת, שעל ידם רואין ומבינים כל חד כפום מה דמשער בלבה התנוצצות אלקותו יתברך, ועל ידי זה יכול כל אחד להכניס אמונה שלמה בלב חבירו וכן לקבל מחבירו, אבל עצם ההתנוצצות אי אפשר לדבר ולגלות לחבירו, ועל זה נאמר (משלי ה, יז): 'יהי לך לבדך ואין לזרים אתך'. ועל כן צריכין לקיים 'סיג לחכמה שתיקה' הנ"ל, שלא להרס הגבול, חס ושלום, וכמו שהזהיר קדם מתן תורה (שמות יט, כד): 'ועלית אתה ואהרן והכהנים והעם אל יהרסו לעלות אל ה' וכו', ופרש רש"י שם: 'אתה מחצה לעצמך ואהרן מחצה לעצמו והעם כל עקר אל יהרסו' וכו', וכמו כן יש לכל אחד ואחד גבול מיוחד בדעתו שאסור להרס הגבול, וכו'.

ט תורה רכב – צריך להיות תמיד בשמחה ולעבד ה' בשמחה. ואפילו אם לפעמים נופל ממדרגתו, צריך לחזק עצמו בימים הקודמים שהיה מזריח לו איזה הארה קצת. כמו שאנו רואים, שכמה סומים מחזיקים עצמן באיש אחד שאינו סומא ומאמינים בו והולכים אחריו, וגם הסומא מאמין למקלו שהוא אחר מקלו, אף שאינו רואה כלל, מכל שכן שראוי לילך אחר עצמו, דהינו מאחר שבימים הקודמים הזריח לו קצת והיה מתחזק ומתעורר לבו להשם יתברך, אף שעכשו נפל מזה ונסתמו עיניו ולבו, עם כל זה ראוי שיאחז בימים הקודמים וילך אחריהם, דהינו כמו שאז היה מתעורר לבו להתחזק בעבודתו יתברך, כן גם עכשו יחזק לבו מאד, וילך אחר ההתעוררות והזריחה שהיה לו אז, אף שעכשו נפל מזה כנ"ל, עד אשר בקצת ימים יעזרו ה', ויחזר ויזרח לו אורו יתברך, אמר: (עין בסוף הספר מה ששייך לזה)

י' עיין לק"ה ערבית הלכה ד' (עפ"י תורה סה) אות ו' – ועקר הוא הזכרון שזכרה שיקשר היטב אור ההתנוצצות והזריחה הזאת במחו ולבו היטב היטב שלא ישכח את הדברים אשר ראו עיניו. כי רב בני אדם בפרט האנשים שהתחילו לכנס קצת בעבודת ה' יתברך, על פי רב מודמן שבא עליהם איזה התנוצצות מה יתברך ואזי בווער לבם מאד מאד לה' יתברך בכלות הנפש. אבל אחר כך עובר מדעתו אור ההתנוצצות הזאת, ואזי שוכח לגמרי באלו לא ראה מאורות ממיי. על כן צריכין התגברות גדול להזכיר את עצמו תמיד. ולקשר בדעתו ולבו היטב היטב בקשר אמיץ וחזק את כל ההתנוצצות והזריחות שהזריח לו ה' יתברך בימי קדם מיום היותו עד היום הזה. כדי שזכרה להתגבר בעבודתו יתברך להמשיך על עצמו התגלות אלקותו יתברך (וכמבאר מזה בלקוטי א' בסיומן רכב):

ובלק"ה ברכת הפירות ד' (עפ"י תורה עא תנינא) אות יב – צריך האדם לשמר את הזכרון מאד שזוכר את עצמו בכל פעם את כל התשוקות הראשונות. וההתלהבות והכסופין שהיו לו מעולם לה' יתברך ולעבודתו. כדי להמשיך עליו את כל הרשימות שנשארו מהתשוקות הראשונות כדי שיתעורר על ידי זה לשוב לה' יתברך, כמו שכתב רבנו זכרנו לברכה (בתורה רכב). שהאדם צריך לאחז עצמו בהרשימות שנשארו לו מימים הראשונים שהיו לו מזריח אורו יתברך וכו', עין שם.

ממה שהיה מזריח לו בתחילה. צ"ל שאע"פ שא"א לספר לעצמו את כל ההשגה כפי שהשיג אותה אתמול אבל אפשר להתחזק מרושם ההתפעלות שנשאר לו מההשגה של אתמול.

יג. עיין שיחות הר"ן קעז/א¹ שבחששן לו, יסמוך על מה שמאיר לרבנו, ולכאורה אם יכול לסמוך על רבנו כל שכן שיכול לסמוך על מה שהאיר לו בעצמו כשהיה במוחין, וכנ"ל בתורה רכב. וא"כ צ"ע מדוע אומר שאפילו לעצמו לא יכול לספר מה שהשיג אתמול. ראה לעיל שבתורה רכב הכוונה לרשימו שנשאר לו ממה שהזריח לו בעבר, אבל מה שרבנו אמר שאפשר לסמוך עליו הכוונה באמונה לבד להאמין שאם רבנו שאנו מאמינים שהוא בעל השגה גדולה מאד, אומר שגדולתו ית' היא עצומה ונוראה אנו סומכים עליו ומאמינים כאילו גם אנו משיגים זאת כי אמונה היא בחי' של ראייה כמו שאמר מזהר"ת פעם אמונה ר"ת נפתחו השמים ואראה מראות אלקים.

יד. מזריח ומתנוצץ – וכן לקמן הזריחה וההתנוצצות של גדולתו – וצ"ע מאי זריחה ומאי התנוצצות שנראה דסתרי שזה אור וזה ניצוץ, ומה הכוונה לענין השגת גדולתו ית'.

טו. כי אני ידעתי כי גדול ה' – צ"ע משמע שצדיק יודע יותר מכל המחקרים אע"פ שחקרו וגילו דברים מדהימים בטבע שצדיק לכאורה לא יודע אותם מעצמו? כמו שרואים שכל מה שקשור למחקרים רבנו מצטט מהם בעיקר מספר הברית. וגם בחז"ל רואים שנחלקו המחקרים הגויים עם חכמי ישראל ויש דברים שחז"ל הודו להם. חכמי ישראל לא עסקו בחכמות חיצוניות דהיינו בחקר הטבע הגשמי אלא בחקר הטבע הרוחני ועפ"ז למדו על הטבע הגשמי. ונראה שכל מה שחזרו בהם חז"ל היה רק איך להגדיר ולדבר מזה אבל בעצם הדבר אין ספק שהם יודעים ולא המחקרים.

טז. כי גדולת הבורא ית' א"א לומר לחברו – צ"ע גדול על איזה גדולת ה' רבנו מדבר הרי יש המון מה לומר! מי שרק משיב אל לבו היטב שאין טבע כלל, והכל זה רק אלקים. וה' הוא האלקים, בעל כל הכוחות כולם, וכל פרט בריאה עושה הקב"ה, ואין מציאות שאיזה פרט אפילו הקטן ביותר זו או משתנה בלי איזה כח שמזין ופועל זאת, וכיון שאין עוד מלבדו ית', הרי שרק הוא ית' פועל הכל, כל א"ס הפרטים בכל הבריאה וכל היקום וכל מה שזו באותו רגע הוא ית' עושה ברגע אחד א"ס פעולות משונות במקומות משונים, הרי אפילו רק העיון בזה לבד מגלה גדולת הבורא מעבר לכל גבול. וכל זה חוץ מגדולת ה' שרבנו מדבר עליה, שהיא עוד יותר נעלמת וידועה רק לבעלי רוח הקדש. נראה שגדולת ה' נבחנת בחקירה ועיון גדול, וכל אדם יש בכוחו לחקור כיצד הקב"ה האחד הפשוט פועל כל א"ס פעולות נפלאות ברגע אחד שצריך כמה דפים לתאר אפילו כל הפעולות ונעשות בפרח קטן ואפילו באבן קטנה. אבל צדיק לא עסק בזה כל כך אלא בחקירה ועיון מדוע כל פרט נעשה דווקא באופן והצורה הזה כמבואר בתורה יז/י².

יז. ואפילו לעצמו א"א לספר מיום ליום – צ"ע מה אדם יכול להשיג בגדולת הבורא בלי רוח הקדש שלא יכול לספר לעצמו מיום ליום? בלק"ה הנ"ל (שותפים בקרקע ה') מבאר שגדולת הבורא מתגלה בעיון בפעולותיו ית' וא"כ צ"ע הרי כמו שהוא רואה, כך יכול גם לספר. ונראה שכל כוונת רבנו זה להתפעלות הלב וההרגשה שמתרחב לבו בשמחה ומתעורר לאהבת ה' ויראת ה' ממה שהוא רואה ומבין, ההתפעלות הזו היא שונה בכל יום, ואותה א"א לומר לאחר כלל ולא לספר לעצמו ביום המחרת.

יח. בשיחות הר"ן קעז רבנו אומר – ואף על פי שאין אתם יודעים מגדלת השם יתברך, ראוי לכם לסמוך עלי, כי אני יודע מגדלתו יתברך וכמ"ש אני ידעתי כי גדול ה'. צ"ע כיון שמדבר על ההתפעלות מגדולתו ית' ולא על ידיעת גדולתו, איך אפשר להתפעל ממה שאדם אחר רואה או יודע בלי שמספר לו מה רואה ומה יודע?

^א שיחות הר"ן אות קעז – חזק את אחד להיות בשמחה, ואמר: שראוי לו לשמוח בהשם יתברך. ואף על פי שאין אתם יודעים מגדלת השם יתברך, ראוי לכם לסמוך עלי, כי אני יודע מגדלתו יתברך. והזכיר אז הפסוק (תהלים קלה): "כי אני ידעתי כי גדול ה' וכו'. גם ראוי לכם לשמוח בו, מה שזכיתם שיהיה לכם רבי כזה. גם חזק את אחד, שישמח את עצמו אפילו בעסקי חל. ואמר לו: "בדאי כן הוא, שבתחלה צריכין לשמוח עצמו במלי דעלמא בכל מה שיכולין, ואחר כך באין לשמחה אמיתית".

^ב תורה יז אות א – ...כי הצדיק מבקש ומחפש תמיד לגלות הרצונות של השם יתברך. כי יש בכל דבר רצון השם יתברך, הן בכלל הבריאה, והיינו מה שהשם יתברך רצה לברא את העולם בכלל, וכן בפרטי הבריאה, בכל דבר ודבר בפרט, יש רצון השם יתברך, והיינו שהשם יתברך רצה שזה הדבר יהיה כך: בתמונה הזאת ובכח הזה ובטבע הזאת, ודבר אחר יש לו תמונה אחרת וכח אחר וטבע והנהגה אחרת: והצדיק מחפש ומבקש תמיד אחר אלו הרצונות, להשיג ולידע רצון השם יתברך בכל דבר, כגון: מפני מה היה רצון השם יתברך שהארי יהיה לו כח וגבורה כזו, ובזו התמונה, ובזאת הטבע והנהגה שיש לארי; ולהפך, יתווש קטן הוא חלש כח מאד, ויש לו טבע ותמונה והנהגה אחרת. וכן בפרטי פרטיות, כגון בהאריה בעצמו: מפני מה זה האריב של האריה צורתו כך, ויש לו כח וטבע כזאת, ואיב אחר יש לו צורה אחרת וכח וטבע והנהגה אחרת. וכן בשאר כל הברואים שבעולם דומם, צומח, חי, מדבר שבכלם יש שנויים רבים לאין מספר בין כל אחד לחברו, וכן בכל אחד ואחד בעצמו יש בו שנויים רבים בפרטי פרטיות בין כל איב ואיב, וכיוצא בזה בעשבים ואילנות ושאר פרטי הבריאה, שבכלם יש שנויים רבים מאד בתמונותיהם ובכחותיהם והנהגותיהם; והכל היה מחמת רצון הבורא יתברך שמו, שרצה שזה יהיה כך וזה כך. והצדיק מחפש תמיד אחר אלו הרצונות, ומשיג ומוציא אותם על ידי ההתפארות שמוציא בישראל בכלל ובפרט ובפרטי פרטיות:

ועיין שיש"ק ח"א אות תקכו – בעת שאמר רבנו ז"ל את התורה שבסימן י"ז – "ויהי הם מריקים שקיהם", הלך לטיל עם מזהר"ת ואמר לו: "ראה עשב זה יש לה תמונה כזו ועשב זה יש לה תמונה אחרת, תענוג זה גדול הוא מהתאנה הידועה", "ראס איז שוין א גרעסערער תענוג ווי די תאנה". (שיחות השייכות לתורות מתוך ביאה"ק שהדפיס ר"ש הורביץ).

נראה שרבנו מתכוון לעורר אותנו לעיין בנפלאות מעשיו ית' והתפעל מהם ואז לדעת שכמה שאני יודע גדולתו אפילו מה שנגלה לצדיק היא הרבה יותר גדולה וכ"ש מה שגם לצדיק לא נגלה. ולהתעורר מזה לעוד יותר התפעלות.

הקדמה

דוד המלך אומר בתהלים (פקל"ה) אני ידעתי כי גדול ה', ומאידך אמר שם (פקמ"ה) (ג) גדול ה' ומקלל מאד ולגדלתו אין חקר. וגם בנו שלמה המלך החכם מכל אדם אמר "אמרת אחכמה" וגיליתי ש"והיא רחוקה ממני" מאד. כי באמת א"א להשיג כל גדולתו וכמו שאמר החכם¹ אילו ידעתי הייתי. אבל דוד מספר לנו שהמעט שכן זכה להשיג היא גדולה נוראה ועצומה מאד. אלא שא"א לספר לאדם אחר את גדול ההתפעלות ממה שמשיג ויודע, כי גם מה שהיה יודע לא נכנס במילים וכ"ש ההתפעלות ממנה היא כל אחד לפי תחושת לבו.

גם רבנו אמר כ"פ כי אני ידעתי כנ"ל, ואמר לסמוך על ידיעתו ולהאמין לדבריו שגדולת ה' היא נפלאה מאד עד כדי התפעלות של שמחה ויראה ואהבת ה'. וראה בתורה יז שרבנו מתאר שיש תענוג נפלא למי שיש לו השגה במהות כל פרט בבריאה מדוע כך ברא אותה ובוודאי היו לו עוד השגות נפלאות ונעלמות בגדולת ה'. אבל באמת כל זה דברים נעלמים שזוכים צדיקים ואנו סומכים עליהם. אבל בעין האמת יש א"ס מראות נפלאות שאפשר לראות בעין הגשמית, שרק ההרגל בו ובעיקר הכפירה שיש בלבנו שנדמה שיש כח טבעי בעולם שפועל בו כל זאת.

אבל באמת אם נשיב אל הלב את האמת לאמיתה שאין עוד מלבדו ית' וה' הוא האלקים דהיינו רק הוא ית' בעל כל הכוחות כולם. והכלל שאין שום דבר שזו או משתנה בלי איזה כח שגרם לזה, וגם הדבר הטבעי כגון כלי עם צבע שנשפך לארץ ברור לנו שא"א שבאקראי יצא הכתם על הרצפה בצירוף יפה ומשוכלל, אבל האמת שגם הכתם הזה הצורה המכוער שנמצא היא תכנון מדויק שהקב"ה עשה, כי אין טבע וכל חוקי הטבע הם חוקים שהקב"ה קבע כיצד הוא יפעל פעולות כגון הכלל המובא בירושלמי² אין מרובע בבריות, אין הכוונה שא"א אלא שכך קבע ה' ית' חק לעצמו שכשהוא בורא בריה לא בורא אותה מרובע.

נמצא כל פרח יפה אם תתבונן כיצד הוא נעשה ותדע היטב ששום פרט אפילו הקטן ביותר שלא נראה לעינים לא נעשה לבד, ראוי להתפעלות עד א"ס. אדם טומן זרע בארץ ולא עושה יותר מזה כלום ופתאם אחרי חודש נמצא שם פרח יפה, אם נתבונן כמה פעולות נעשו בהעלם כדי שיצא כך הפרח, דהיינו בדיוק בצירוף הזה בריח הזה ובכוחו להוציא זרעים שמהם יגדלו פרחים כמותו, מי משך כל עלה בצורה הזו דווקא וממקום זה דווקא לכוון הזה דווקא וצבע אותו בצבע הזה דווקא, ואיך כל זה יצא מזרע שאחרי שטמנתי אותו הוא נרקב ולא נשאר כלום גשמי אלא כח רוחני שזכר את כל הפרטים של הפרח שממנו לקחתי את הזרע, ומכח האדמה והמים מגדל בדיוק אותו פרח מי מושך את המים דרך השרשים אל כל חלק בפרח ומזין את כולם בשווה ואעפ"כ כל חלק בפרח יש לו צבע אחר וצורה שונה. וכל זה חלק ממה שקורה בצומח אבל כל צומח יש בו חלק דומם שנדמה שאין בו חיות כלל ובאמת הוא עשוי מחלקיקים קטנים וכל חלק רובו דרובו לא נח לרגע רק

¹ ראה ספר העיקרים (לרבי יוסף אלבו) – מאמר שני סוף פרק ל' – ובוה נשער בגודל השמחה והערבות שיש אצלו ית' בהשגת עצמותו שיש בו שלמות בלתי (בעל) תכלית וכל אחד מהם נצחי בלתי בעל תכלית בחשיבות וע"כ אי אפשר שישג עצמותו שום נמצא זולתו כמו שאמר החכם כששאלו אותו אם היה יודע מהות האל, והשיב אלו ידעתי הייתי, כלומר אין מי שישג עצמותו, אלא הוא יתברך עם היות מציאותו נגלית מצד מעשיו תכלית ההגלות ישתבח מי שנצחנו בשלמותו ונעלם ממנו חזק הראותו כמו שיעלם מחלושי הראות השגת אור השמש ונעמיותו וחסרון השגתם לא יורה על העדר מציאותו ותכלית מה שנישג ממנו יתברך שאי אפשר להשיגו כמאמר החכם תכלית מה שנדע כך שלא נדעך:

דרשות הר"ן – באמצע הדרוש הרביעי – ואחר שהודה לו הש"י זה, היה מתחייב שישב משה לשאלתו הראשונה שיודיענו דרכיו, כדי שיהיה רצוי בהם להתפלל על ישראל אם יחטאו. כי אם לא כך ישוב חשש הש"י למקומו, והיה יותר טוב לישראל שיפרד הש"י מהם, ולפיכך חזר לשאלתו הראשונה, אלא ששאל אותה בענין יותר רחב מפני (שראה) שהיה עת רצון. ואמר, הראני נא את כבודך. ולא כוון בזה משה להשיג אמת עצמות הש"י כמות שהיא, כי חלילה לו למשה שיקש זה. כי כבר באו מופתים גמורים שאין עצמותו גלויה אלא לעצמותו, ושהוא מן הנמנע חילוף זה. וכבר נשאל אחד מן החכמים מהו הבורא, והשיב, אלו ידעתי הייתי. אבל ממה שהשיבו הש"י ואמר כי לא יראני האדם וחי, נראה שהיתה שאלתו של משה שישגנו עודנו מחובר בגוף ונפש כמו שתשיגנו הנפש אחרי הפרדה (מהגוף), ושלא ימנעו הגוף בדבר מה. והש"י השיבו שזה בלתי אפשר, ואמר כי לא יראני האדם וחי. וזהו דעת רז"ל שאמרו בחייהם אין רואין אותו אבל רואים אותו במיתתם.

עיין תורה כא אות יא – ועקר החיים נצחיים יהיה לעתיד מחמת הדעת, שירבה הדעת, שידעו הכל את ה', ועל ידי הדעת יכללו באחרות, ואז יחיו חיים נצחיים כמותו, כי על ידי הידיעה נכללים בו, כמאמר החכם: 'אלו ידעתי, הייתי'. ועקר הידיעה יהיה לעתיד, כמו שכתוב (שם י"א): 'פי מלאה הארץ דעה', ומחמת הדעת לא יחסר כל טוב, ויהיה כל טוב, כמאמר חז"ל (פסחים נ): 'אטו האידנא לא אָחַד הוא? ותרצו: לעתיד כלו הטוב והמטיב'.

כוזרי חלק חמישי אות כא – והענין האלהי כל אשר תחפש עליו תמצאנהו כזהב הנקי, וכאשר נגיע אל המדרגה הזאת נאמר כי יש שם בלי ספק ענין שאיננו גשמי מנהיג כלל הגשמיים, ודעותינו נלאות מחקר עליו, אם פן נבחן בפעליו יתברך ונעמד מספר עצמו, כי אלו היינו משיגים אמתות היה זה חסרון בו.

² ירושלמי מעשרות פרק ה הלכה ג – תני רבן שמעון בן גמליאל (אומר) אין מרובע מששת ימי בראשית. התיב רבי ברכיה והתנין גופה של בהרת כגריס הקילקי מרובע. א"ר ביסנא כל גרמא היא אמרה לית ליה מרובע. ולמה תנינן דירבענה היא. והא נגעה. מלא קיטרין. והא אביבא דפילא. עגול הוא מלמטן. אית דבעי מימר לא אמר רבן שמעון בן גמליאל אלא בבריות. ותני כן מרובע באוכלין ואין מרובע בבריות.

עשוי אלקטרונים שסובבים במהירות את הפרוטון שבאמצע, מי קובע כמה אלקטרונים יהיו בכל חומר ומי מסובב אותם ומי מחזיק אותם שלא יעופו לחוץ ומי מחבר חלקיק לחלקיק ודווקא בתכונה מסויימת ובצורה מסויימת ועוד יש בזה א"ס פרטים נפלאים הכל בפרח אחד וכ"ש בצמח אחד. ואע"פ שאמרו חז"ל אין לך צמח שאין לו מלאך שמכה בו ואומר לו גדל, נמצא כל מעשה בראשית נעשה ע"י א"ס מלאכים שכל אחד עושה א"ס פעולות, אבל כבר ידענו כלל שאין עוד מלבדו, ומלאך הוא שליח ה' ואין הכוונה כמו שליח בשר ודם שהוא נפרד מהמשלח וכח המשלח בשליח רק מצד הסכמתו של השליח, אבל מלאך הוא לא בריה נפרדת מהקב"ה אלא כח מכוחותיו ית' וכח המשלח בשליח הוא כביכול כמו אדם ששולח את ידו שהיא חלק ממנו.

ובכל יום מגלים המחקרים עוד נפלאות מעשיו של הקב"ה הנעלמים בעולם, וכל כוחם לגלות מעשיו אבל אפילו יתקבצו כולם לברא יתוש לא יעלה בידם, ואע"פ שעושים כלאים ומהנדסים פירות אין זו מכוחם אלא שכביכול מעסיקים את הקב"ה שעות נוספות בניצול החוקים שהוא קבע בקיום עולמו, ואפילו שיבוט שנדמה ליצירת בשר ואפילו יצירת איברים, אין זה בכוחם אלא שמגלים את חק כוחותיו ומשתמשים בהם.

וכל זה בארץ ועוד בשמים המוני מלאכים משמשים ושרים ונשרפים לכבודו ית', ואלפי חילות לגיונות ורהטונות וקרטונות וגסטראות ועליהם המוני ככבים/טו, וכל זה בעולם העשיה, ועוד יש לו עולמות יצירה בריאה ואצילות שכל עולם יש בו כל מה שבעולם תחתיו אבל ברוחניות יותר, עד שהתחתון כמו משל לעליון ממנו.

והכל עושה ומקיים ומחדש ה' אחד, אחד פשוט, בא"ס צורות, ובא"ס מקומות בעולם הזה ובכל היקום שלו. ובשאר עולמות. האם צריך יותר מזה כדי להבין שאין חקר לגדולתו ואין סוף לרוממותו. אלא שאנו יודעים את הנגלה לעין ובמכשירים ובמחקר, אבל צדיקים יודעים עוד הבה יותר גם מה שנעשה ברוחניות, ולא רק איך נעשה כמונו, אלא גם מדוע נעשה כך דווקא. ועליהם אנו סומכים ומוסיפים התפעלות על ההתפעלות ממה שאנו כן משיגים.

עד כאן ההקדמה

שיחה א

"כִּי אֲנִי יֹדְעִתִּי כִּי גָדוֹל ה' וְאֶדְוִינֵנוּ מִכָּל אֱלֹקִים" (תהילים קלה/טו), דוד המלך אומר שני דברים/טו ראשית שידע גדולת ה' ית', ועוד שאדונתו ית' דהיינו מדת מלכותו כוחה גדול מכל הכוחות שבעולם. כי ה' הוא ה' ית' בעצמו, אבל פעולותיו נעשים בכח מדת מלכותו שהיא "אדונינו" דהיינו המלכות שנקראת אדני ונקראת אלקים.

דוד המלך עליו השלום אמר "כִּי אֲנִי יֹדְעִתִּי", אֲנִי יֹדְעִתִּי דִּיקָא, כִּי גָדֹל הַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ אִי אֶפְשָׁר לֹאמַר לַחֲבֵרוֹ.

וְאֶפְשָׁר לַעֲצֹמוֹ אִי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר מִיּוֹם לְיוֹם כי כל יום משיג השגה אחרת, וכידוע שיש לאדם עליות וירידות בהשגת ה', על כן לפי מה שמתנוצץ לו ומתנוצץ לו באותו היום כשהוא במוחין דגדלות אינו יכול לספר לעצמו ליום שני כשהוא במוחין דקטנות, את הזריחה וההתנוצצות של גדלתו יתברך שהיה לו אתמול. כל שכן שא"א לספר לחברו אפילו באותו היום.

וְעַל כֵּן אָמַר דוד המלך "כִּי אֲנִי יֹדְעִתִּי", אֲנִי יֹדְעִתִּי דִּיקָא כי כל אחד את השגתו בגדולת הקב"ה רק הוא יודע. **כִּי אִי – אֶפְשָׁר לְסַפֵּר כָּלֵל.**

^{טו} ברכות דף לב: – ותאמר ציון עזבני ה' וה' שכחני היינו עזובה היינו שכוחה אמר ריש לקיש אמרה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם אדם נושא אשה על אשתו ראשונה וזכר מעשה הראשונה אתה עזבתני ושכחתני אמר לה הקדוש ברוך הוא בתי שנים עשר מזלות בראתי ברקיע ועל כל מזל ומזל בראתי לו שלשים חיל ועל כל חיל וחיל בראתי לו שלשים לגיון ועל כל לגיון ולגיון בראתי לו שלשים רהטון ועל כל רהטון ורהטון בראתי לו שלשים קרטון ועל כל קרטון וקרטון בראתי לו שלשים גסטרא ועל כל גסטרא וגסטרא תליתי בו שלש מאות וששים וחמשה אלפי רבוא כוכבים כנגד ימות החמה וכולן לא בראתי אלא בשבילך ואת אמרת עזבתני ושכחתני.

^{טז} תהילים פרק קלה (ה) כִּי אֲנִי יֹדְעִתִּי כִּי גָדוֹל יְדֹד וְאֶדְוִינֵנוּ מִכָּל אֱלֹהִים: (ו) כִּי אֶפְשָׁר חֲפֵץ יְדֹד עֲשֶׂה בְשִׁמִּים וּבְאֶרֶץ בְּיָמִים וְכָל תְּהוֹמוֹת:

^{יז} כמבואר במהר"ל גור אריה על רש"י על שמות פרק יח פסוק יא – תדע דבאלה דברים רבה (ב, כז) אמרו יתרו נתן ממש בעבודה זרה, שאמר "כי גדול ה' מכל אלהים". והשתא וכי חס ושלום נתן דוד ממש בעבודה זרה, שהרי אמר "כי גדול ה' ואדונינו מכל אלהים", אלא כמו שאמרנו, כי דוד כך אמר "כי גדול ה'" בלי תכלית, "ואדונינו" שהוא אדון הבריות מנהיג אותם, והוא שם התאר, גם בתאר זה הוא גדול מעל כל אלהים, אבל כבוד עצמו הוא בלי תכלית. ואין בזה ממש בעבודה זרה, כיון שלא אמר רק "ואדונינו מכל אלהים", ואין באדנות ענין אלהות, ולא זכר אותו אצל אלהות לומר כי הוא באלוהותו יתברך יותר מאלהים, אבל יתרו אמר על שם המיוחד, וחס ושלום לומר כך, שאם היה נודע ליתרו במופת, לא אמר "כי גדול ה' מכל אלהים", ועל כרחך לאו במופת אמר, ואם כן מנא ידע, אלא שהיה מכיר בכל עבודה זרה בעולם:

וְאָמַר שְׁמָה שְׁפָתוֹב בַּפִּסּוֹק אַחֲרָיו "כֹּל אֲשֶׁר חָפֵץ ה' עֲשֶׂה בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ" וְכו' אַע"פ שֶׁגַּם הוּא שָׁבַח, אֲבָל הוּא שָׁבַח שֶׁאֲפָשֶׁר לְסַפֵּר וּלְתַאֲרָה, כִּי הוּא הִתְגַּלְתּוֹ מִצַּד פְּעוּלוֹתָיו/יָי, עַל כֵּן הוּא עֲנִין אַחֵר לְגַמְרֵי וְרִחוּק לְגַמְרֵי/י^{טו} מִשְׁבַּח הָרֹאשׁוֹן שֶׁאֲמַר "כִּי אֲנִי יָדַעְתִּי", כִּי פִּנְתָּו שֶׁל דּוֹד הַמֶּלֶךְ בְּאֵלּוֹ הַדְּבָרִים "כִּי אֲנִי יָדַעְתִּי" אִי אֲפָשֶׁר לְסַפֵּר כָּלֵל, וְהוּא גְבוּהָ מְאֹד מְאֹד, גְּבוּהָ מְעַל גְּבוּהָ מִה שְׂאִי-אֲפָשֶׁר לִפְה לְסַפֵּר, רַק אֲנִי יָדַעְתִּי דִּיקָא בִּפְנֵ"ל.

וּבְכַמוֹ שְׁפָתוֹב בְּזֹהָר (וִירָא ק.ג.)^{יז} עַל הַפִּסּוֹק (מִשְׁלִי לֹא כָג.)^{יח} "נִוְדַע בְּשַׁעְרִים בַּעֲלָה" הַפֶּרֶק שֶׁם בְּמִשְׁלִי מְדַבֵּר מִהַתּוֹרָה שֶׁהִיא "אֶשֶׁת חַיִּל מִי יִמְצָא", וּבַעֲלָה מִי שְׁעוֹסֵק בְּתוֹרָה "נִוְדַע בְּשַׁעְרִים". וּבְזֹהָר פִּירְשׁוֹ

^{יח} רָאָה שֶׁם בִּיאֹר הָאֱלֹשִׁיךְ שֶׁהַפִּסּוֹק הֵבִא כָל אֲשֶׁר חָפֵץ ה' עֲשֶׂה וְכו' מִתִּיחַס לְאֲדוֹנֵינוּ וְלֹא לְמָה שֶׁאֲמַר כִּי גְדוֹל ה', כִּי אֲדוֹנֵינוּ הוּא שֶׁם אֲדִנִּי סְפִירַת הַמַּלְכוּת שֶׁהִיא הַפּוֹעֶלֶת אֶת חָפֵץ ה' כִּידוּעַ שֶׁה' הוּא שֶׁם הָעֵצֶם אֲבָל אֱלֹקִים הוּא כְּנוִי לְמַלְכוּת דִּהְיִינוּ מִצַּד הִיּוּתוֹ אֲדוֹן בַּעַל כָּל הַכּוֹחוֹת כּוֹלֵם הַמוֹצִיא לְפּוֹעֵל חָפֵץ ה'.

זֶה לְשׁוֹנוֹ שֶׁם – רִומְמוֹת אֵל לְאֱלֹשִׁיךְ תִּהְיִים קֹלָה ה' – כִּי הִנֵּה כָל אֲשֶׁר חָפֵץ שֶׁם ה' עֲשֶׂה אֲדוֹנֵינוּ הוּא שֶׁם אֲדִנִּי בְּשִׁמִּים וּבְאֶרֶץ כַּמְפֹּרֶס לִידוּעִים חֵן כִּי שֶׁם אֲדִנִּי הוּא הַמְשַׁלְשֵׁל וּפּוֹעֵל כָּל אֲשֶׁר חָפֵץ הַשֵּׁם הַגְּדוֹל:

^{יט} נִרְאָה כּוֹנֵת רַבֵּנוּ לִאֲפֻקֵי מַדְעַת הַמַּפְרָשִׁים שֶׁפִּירְשׁוֹ שֶׁהִסְפִּיא מְבַאֵר אֶת הָרִישָׁא. כְּגוֹן הַמַּלְבִּי"ם –

מַלְבִּי"ם (תִּהְיִים קֹלָה) (ה-י) כִּי אֲנִי – עֵתָה יִבְאֵר דְּבָרָיו בְּפִרְשׁוֹת, ר"ל אֲנִי – (לְהַאֲשִׁיחַ הַיִּשְׂרָאֵלִי) א"צ אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים לְבָרֵךְ עַל יְדֵיהֶם כִּי גְדוֹל ה', כִּי אֲנִי יָדַעְתִּי כִּי גְדוֹל ה' – מִמָּה שֶׁכָּל אֲשֶׁר חָפֵץ ה' עֲשֶׂה בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ – שֶׁעַל יְדֵי הַבְּרִיאָה שֶׁבָּרָא אֶת הַמְּצִיאוֹת כָּל כַּחֲצוֹ, וְע"י הַהִנְהָגָה שֶׁמַּעֲלָה נְשִׁיאוֹת מִקְצֵה הָאָרֶץ, מִזֶּה לְבַד אֲנִי יוֹדַע שֶׁגְּדוֹל ה', ר"ל אֲנִי מְכִיר שְׁנֵי דְבָרִים, א] שֶׁה' גְּדוֹל, שֶׁם גְּדוֹל מוֹרָה שֶׁהוּא רֹאשִׁית הַסְּבוֹת וְאַחֲרֵיהֶם עַד שֶׁהוּא סֹבֵת כָּל הַדְּבָרִים מִרָאשׁ וְעַד סוֹף, ב] שֶׁאֲדוֹנֵינוּ – שׁוֹה מוֹרָה עַל הַהִשְׁגָּחָה, הוּא גְדוֹל מְכַל אֱלֹהִים – וְהַכּוֹחוֹת כּוֹלֵם, ר"ל שֶׁהוּא הַמְּנַהֵג וְהַמְּשַׁגֵּחַ וּמוֹשֵׁל מִמִּשְׁל רַב כַּחֲצוֹ, עַד שֶׁכָּל כּוֹחוֹת הַטֶּבַע נִכְנָעִים תַּחַת חֲצוֹ וְהִשְׁגָּחוֹתוֹ, וּמִפְרָשׁ נִגְדַּם מ"ש כִּי אֲנִי יָדַעְתִּי כִּי גְדוֹל ה' – יֵאמָר שׁוֹה נִוְדַע מִמָּה.

^כ זֹהָר וִירָא דָף קג. – רַבִּי יְהוֹדָה פָּתַח לְפָרֵשׁ מִשְׁכ"כ נִוְדַע בְּשַׁעְרִים בַּעֲלָה בְּשִׁבְתּוֹ עִם זִקְנֵי אֶרֶץ וְאִמְרָא תָא חַיִּי קְדִישָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲסִתְלַק בִּיקְרִיָּה בֵּא וְרֵאָה שֶׁהַקִּבָּה מִרְוּמָם מְאֹד כְּבֻדּוֹ כְּדִמְפָּרֵשׁ בְּהַמְשַׁךְ הַמֶּאֱמָר, דְּאִיהוּ גִּבְיָו וְסִתִּים בְּעִילֵינָא סִגְיָא כִּי הָרִי הוּא גִּבּוֹ וְסוֹתוֹם בְּהַעֲלֵם עֵצוֹם וּרְכָּ, וְלֹא אִתִּי בַּעֲלָמָא וְאִין שׁוּם אֲדָם בְּעוֹלָם עֵתָה אַחֵר שֶׁנִּפְגְּמוּ הַתַּחְתּוֹנִים, וְלֹא הָיָה מִן יוֹמָא דְּאִתְבְּרִי עֲלָמָא וְגַם לֹא הָיָה מְעוֹלָם מִן הַיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם שׁוּם אֲדָם, דִּיקְבִּיל לְקִיָּמָא עַל חֲכָמָתָא דִּילִיָּה שִׁיכּוֹל לַעֲמוֹד עַל חֲכָמָתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּבִירוֹאֵיו שֶׁבָּרָא כְּחֻמָּה נִפְלָאָה, וְלֹא יִכְבֵּל לְקִיָּמָא בִּיהּ וְכָל שָׁכֵן שָׂאִין מִי שִׁיכּוֹל לַעֲמוֹד וְלִהְיוֹת בְּעִצְמוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, בְּגִין דְּאִיהוּ גִּבְיָו וְסִתִּים לִפִּי שֶׁהוּא גִּבּוֹ בְּבִינָה וְנִסְתָּם בְּחֻמָּה, וְאֲסִתְלַק לְעִילָא וְנִתְעַלָּה וְנִתְעַלָּם לְמַעְלָה לְמַעְלָה בַּחֲתָר, וְכָלֵהוּ עֲלָא וְתַתָּא לֹא יִכְלִין לְאִתְדַבְּקָא וְכָל הָעֲלִיּוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים אִינִם יְכוּלִים לִהְיוֹת אִפְּלוּ יָדֵיעַת מְקוֹם מִשְׁכָּנוֹ שֶׁמֶשׁ מְשַׁנֵּי עַל כָּל הָעוֹלָמוֹת, עַד דְּכָלֵהוּ אֲמָרִין עַד שֶׁכּוֹלֵם אוֹמְרִים בְּרוּךְ כְּבוֹד ה' פִּי יְהוֹלֵל וְיִשׁוּבָה כְּבוֹד ה', מִמְּקוֹמוֹ מֵאוֹתוֹ מְקוֹם הַנֶּעֱלָם שֶׁהוּא מְשַׁנֵּי מִשְׁכָּנוֹ, וּמִפְרָשׁ כִּי תַתָּא הַתַּחְתּוֹנִים כְּשִׁרְוִאִים שְׁנוֹ הִנְהָגַת הַבּוֹרָא לְמַטָּה בְּעוֹלָם הַזֶּה, אֲמָרִי דְּאִיהוּ לְעִילָא הֵם אוֹמְרִים כִּי בּוֹדָאִי הַמְּנַהֵג הַגְּדוֹל מְנַהֵג וּמוֹנִיעַ כָּל זֶה מִלְּמַעְלָה וּמִמְּכוֹן שִׁבְתּוֹ הוּא מְשַׁנֵּי בְּכָל אֱלֹ הַפִּרְשִׁים, דְּכָתִיב עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ כְּמוֹ שֶׁהַכָּתוּב אוֹמֵר שֶׁמְקוֹם כְּבוֹדוֹ לְמַעְלָה, עֲלָאִי הָעֲלִיּוֹנִים כְּשִׁרְוִאִים שְׁנוֹ הִנְהָגַת הַבּוֹרָא וְתַבְּבוֹרֵת הַכּוֹחוֹת לְמַעְלָה, נִרְאָה לָהֶם שֶׁהַכָּל תְּלִי עַל יְדֵי הַמַּעֲשִׂים שֶׁל הַתַּחְתּוֹנִים, אֲמָרִי דְּאִיהוּ לְתַתָּא לִכֵּן הֵם אוֹמְרִים כִּי בּוֹדָאִי הַקִּבָּה לְמַטָּה מִתַּחַת זְרוּעוֹת עוֹלָם וּמִשְׁכָּנוֹ שוֹלֵחַ בְּרַכְתּוֹ אֵלֵינוּ לְמַעְלָה, דְּכָתִיב עַל כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ כְּמוֹ שֶׁהַכָּתוּב אוֹמֵר שֶׁמְקוֹם כְּבוֹדוֹ הוּא לְמַטָּה, עַד דְּכָלֵהוּ עֲלָאִי וְתַתָּאִי אֲמָרִי עַד שֶׁכָּל הָעֲלִיּוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים כְּשִׁרְוִאִים שָׂאִין לָהֶם שׁוּם הִשְׁגָּה לְדַעַת מְקוֹם מִשְׁכָּנוֹ, לִכֵּן הֵם אוֹמְרִים אִיךְ שִׁיחִי בְּרוּךְ כְּבוֹד יְהוָה מִמְּקוֹמוֹ יְהוֹלֵל וְיִשׁוּבָה כְּבוֹד ה' מֵאוֹתוֹ מְקוֹם הַנֶּעֱלָם שֶׁהוּא מְשַׁנֵּי מִשְׁכָּנוֹ, כִּי הוּא מְשַׁנֵּי תַּחְתּוֹנִים מִלְּמַעְלָה וּמִשְׁכָּנוֹ עַל הָעֲלִיּוֹנִים מִצַּד מַעֲשֵׂה הַתַּחְתּוֹנִים, נִמְצָא שֶׁמְקוֹמוֹ לְמַעְלָה לְמַטָּה לִכֵּן כּוֹלֵלִים יָחַד וְאוֹמְרִים בְּרוּךְ כְּבוֹד ה' מִמְּקוֹמוֹ, בְּגִין דְּלֹא אִתְיָדַע וְלֹא הָיָה מִן דִּיקְבִּיל לְקִיָּמָא בִּיהּ לִפִּי שֶׁלֹּא נִוְדַע מְקוֹם כְּבוֹדוֹ וְלֹא הָיָה מְעוֹלָם שׁוּם אֲדָם שִׁיכּוֹל לַעֲמוֹד בּוֹ וְלִהְיוֹת, וְאִתְּ אֲמָרִי נִוְדַע בְּשַׁעְרִים בַּעֲלָה וְאִין אֶתָּה שְׁלֵמָה הַמֶּלֶךְ הַחֲסֵם מְכַל אֲדָם יְכוֹל לִוְדֹר כִּי ז"א שֶׁהוּא בַּעֲלָה שֶׁל הַשְׁכִּינָה הַנִּקְרָאת אֶשֶׁת חַיִּל נִוְדַע בְּשַׁעְרִים, כִּי בֵּין אֵם שַׁעְרִים אֵלּוֹ הֵם שַׁעְרֵי עֵיּוֹרוֹת לְמַטָּה בְּעוֹלָם הַזֶּה, בֵּין אֵם שַׁעְרִים אֵלּוֹ הֵם מְקוֹם כְּנִיסַת הָעוֹלָמוֹת לְמַעְלָה אִי אֲפָשֶׁר לִוְדֹר שֶׁהוּא נִוְדַע כִּי אִפְּלוּ אֵם הוּא יוֹרֵד בָּהֶם אִינוֹ מִתְגַּלֶּה בָּהֶם מֵאַחֵר שֶׁהוּא נִעֲלָם כָּל כָּךְ. (דָּף קג ע"ב) וּמִתְרַץ אֲלֵא וְדָאִי מֵהַכּוֹתוּב נִוְדַע בְּשַׁעְרִים בַּעֲלָה דָא קְדִישָׁא בְּרִיךְ הוּא הוּא ז"א בַּעֲלָה שֶׁל הַשְׁכִּינָה, דְּאִיהוּ אֲתִידַע וְאִתְדַבְּקָא שֶׁהוּא נִוְדַע וּמוֹשָׁג לְבִירוֹאֵיו, לְפָנֵם מֵהַדְּמִשְׁעָר בְּלִבִּיהּ לִפִּי מֵהַ שֶׁמֶשֶׁר הָאֲדָם בְּלָבוֹ וּמִתְבָּוֵן בְּגִדּוֹלָת וּרְוּמָמוֹת הַקִּבָּה, כָּל תַּד כְּמֹה דִּיקְבִּיל לְאִתְדַבְּקָא בְּרִחָא דְּחֲכָמָתָא כָּל אֶחָד כְּפִי מֵהַ שִׁיכּוֹל לְהִשְׁכִּיל וְלִהְיוֹת בְּרוּחַ הַחֲכָמָה שֶׁבּוֹ שֶׁהוּא כַח נִשְׁמָתוֹ, וְלְפָנֵם מֵהַדְּמִשְׁעָר בְּלִבִּיהּ הֵכִי אֲתִידַע בְּלִבִּיהּ וְלִפִּי מֵהַ שֶׁמֶשֶׁר וּמִתְבָּוֵן בְּלָבוֹ בְּגִדּוֹלָת הַקִּבָּה כִּךְ נִוְדַע בְּלָבוֹ וּמִשְׁגִּי גְדוֹלָת וּרְוּמָמוֹת הַבּוֹרָא ב"ה, וּבְגִין כִּךְ וְלִכֵּן כָּתוּב נִוְדַע בְּשַׁעְרִים שִׁפְרוּשׁוֹ בְּאֲגוֹן שַׁעְרִים הֵינִי ע"י אֱלֹ הַהִשְׁעָרוֹת וְהַמְּחַשְׁבוֹת שֶׁכָּל אֶחָד מִשְׁעַר בְּלָבוֹ, וּמִתִּי אֲפָשֶׁר לִזְכוֹת לוֹה, בְּשִׁבְתּוֹ עִם זִקְנֵי אֶרֶץ, לְלַמּוֹד מֵהֶם חֲכָמַת הַתּוֹרָה וּרְוּמָמוֹת הַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ, אֲבָל דְּאִתְיָדַע כְּדָקָא יָאוֹת אֲבָל שִׁיחִי נִוְדַע אֲמִיתָה עֲצֻמוֹת הַקִּבָּה כְּרָאוֹי, לֹא הָיָה מִן דִּיקְבִּיל לְאִתְדַבְּקָא וְלִמְנַדַּע לִיהּ לֹא הָיָה מְעוֹלָם שׁוּם נִבְרָא שִׁיכּוֹל לְהִשְׁגֹּחַ אוֹתוֹ כְּרָאוֹי. (הַ"ג וּמִפְרָשִׁים)

רַבִּי שְׁמַעוֹן אֲמַר לְפָרֵשׁ מִשְׁכ"כ נִוְדַע בְּשַׁעְרִים בַּעֲלָה שִׁפְרוּשׁוֹ שַׁעְרִים מִמֶּנּוּ, וְאֲחֵל מֵאֲנִי שַׁעְרִים אִיזֵה שַׁעְרִים הֵם, וְאִמְרָא שֶׁהַ שַׁעְרֵי הַעֲלִיּוֹנוֹת שֶׁנֶּעֱלָמוֹת הָאֱלִילּוֹת שֶׁהֵם שַׁעְרִים לִיכְנֵס בָּהֶם וְלִהְיוֹת בְּחוּכֵם אוֹר א"ס, כְּמֹה דְּאִתְּ אֲמַר שֶׁאֵין שַׁעְרִים רָאשִׁיכִים וְהַנְּשִׁאוֹת פְּתָחֵי עוֹלָם פִּי שְׁדוֹר הַמֶּלֶךְ הַתְּפִלָּל שֶׁתִּהְיֶה עֲלֵיהּ וְהַתְּנַחֲמוֹת לְהַסְפִּירָה לְמַעְלָה, וּבְגִין אֵלֵין שַׁעְרִים וְעַל יְדֵי אֵלּוֹ הַשַּׁעְרִים, דְּאֲגוֹן דְּרִגִּין עֲלָאִין שֶׁהֵם מִדְּרָגוֹת הַסְּפִירוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת שֶׁנֶּעֱלָמוֹת הָאֱלִילּוֹת, בְּגִינִיָּהוּ אֲתִידַע קְדִישָׁא בְּרִיךְ הוּא דִּרְכֵם נִוְדַע הַקִּבָּה בְּעוֹלָם, וְאִי לֹא וְלִוְלָה שֶׁהַקִּבָּה מִתְגַּלֶּה וּמֵאִיר אוֹרָו ע"י הַסְּפִירוֹת, לֹא יִכְלִין לְאִתְדַבְּקָא בִּיהּ לֹא הוּא יְכוּלִים לְהִתְדַבֵּק בּוֹ מְגוֹל אוֹרָו יִתְבָּרַךְ הַבְּלִי מוֹשָׁה, תָא חַיִּי דְּהָא נִשְׁמָתָא דְּבִר נִשְׁ לֹא אִתִּי מֵאֵין דִּיקְבִּיל לְמַנְדַּע לָהּ כָּל וְרָחַל כְּעוֹן זֶה נִשְׁמָה, שֶׁהִי נִשְׁמַת הָאֲדָם מִן אִי שִׁיכּוֹל לְדַעַת אוֹתָהּ וְלִהְיוֹתָהּ, אֲלֵא בְּגִין אֵלֵין שִׁיפִין דְּגוֹפָא אֲלֵא עַל יְדֵי אֲחִי הַגּוֹף שֶׁהֵם מְלֻבָּשִׁים בְּנֶשְׁמָה שֶׁהֵם מִתְגַּלֶּה שֶׁגַּם לֹאֵם נִשְׁמָה, וְאֲגוֹן דְּרִגִּין וְאֵלּוֹ הַאֲזִיכִים הֵם מִדְּרָגוֹת דְּעִבְדִּין אוֹמְנוּתָא דְּנִשְׁמָתָא שֶׁעוֹשִׂים אוֹמְנוּת הַנִּשְׁמָה וְשׁוֹעֲלִים חֲפָלָה וְלִוְנָה, בְּגִין כִּךְ אֲתִידַע וְלֹא אֲתִידַע הִי אֵלּוֹ רֹאשִׁית אִיךְ שֶׁע"י פְּעוּלוֹת אֲחִי הַגּוֹף נִוְדַע שֶׁגַּם לֹאֵם נִשְׁמָה אֲבָל כְּאִמְרוֹת מִתְלַבֶּשֶׁת בְּנוֹף לֹא נִוְדַע מֵהֵם הַנִּשְׁמָה כִּלְכָּל, כִּךְ קְדִישָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲתִידַע וְלֹא אֲתִידַע, כִּךְ הַקִּבָּה נִוְדַע בְּעוֹלָם כְּשֶׁמִּתְגַּלֶּה בְּסְפִירוֹת אֲבָל אֵינוֹ נִוְדַע כְּשֶׁהוּא עוֹמֵד בְּעֵצְמוֹ כְּלִי הַתְּלַבְּשָׁה לְמַטָּה בְּסְפִירוֹת, בְּגִין דְּאִיהוּ נִשְׁמָתָא לְנִשְׁמָתָא לִפִּי שֶׁהַקִּבָּה הוּא הַמְּחִיָּה אֶת כָּל הַנִּשְׁמָתִים כְּשֶׁמִּתְלַבֶּשֶׁת בְּחִיָּה, וְעוֹכָ" הוּא גִּבְיָו וְסִתִּים מְכַלָּא גִּבּוֹ וּמוֹמֵן מְכַל הַשְּׁגוֹת בְּנִי אֲדָם כְּשֶׁהוּא עוֹמֵד בְּעֵצְמוֹ כְּלִי הַתְּלַבְּשָׁה לְמַטָּה, אֲבָל בְּאֲגוֹן שַׁעְרִים דְּאֲגוֹן פְּתָחִין לְנִשְׁמָתָא אֲבָל עַל יְדֵי אֵלּוֹ הַשַּׁעְרִים שֶׁהֵם הַסְּפִירוֹת שֶׁהֵם פְּתָח וּמִצּוֹא לְהַגְשִׁיחַ אֶת הַקִּבָּה, אֲתִידַע קְדִישָׁא בְּרִיךְ הוּא עַל יְדֵי נִוְדַע הַקִּבָּה בְּעוֹלָם, וּנְמַלָּא פִּי הַפִּסּוֹק, נִוְדַע בְּשַׁעְרִים בַּעֲלָה, שֶׁהַקִּבָּה נִוְדַע בְּעוֹלָם ע"י שֶׁמִּתְלַבֶּשֶׁת בְּשַׁעְרִים שֶׁהֵם הַסְּפִירוֹת. (הַ"ג וּמִפְרָשִׁים)

^{כא} מִשְׁלִי פֶּרֶק לֹא (כָג) נִוְדַע בְּשַׁעְרִים בַּעֲלָה בְּשִׁבְתּוֹ עִם זִקְנֵי אֶרֶץ:

שהאשת חיל ובעלה הם הקב"ה והשכינה, והקב"ה נודע רק בשערים" **'כל חד לפום מה דמשער בלבה'** דהיינו שנודע לכל אחד רק כפי מה שמשער בלבו, דהיינו כפי מה שלבו יכול להכיל כך משיג ומתפעל, אבל לדעת אותו ית' בשלימות אין מי שיכול. **במבאר** גם **במקום אחר** י"י: ראה חיי מוהר"ן ז"ל אע"פ שהקב"ה הסתכל בתורה וברא את העולם, אעפ"כ גדולתו ית' גדולה הרבה יותר מהתורה, והראייה שהתורה מחייבת את העובר עליה מיתה, והקב"ה מרומם וגדולתו נפלאה שהקדים לתורה את התשובה שגדולה ממנה ויכולה לתקן הכל. עוד שם י"י ועיקר שלימות האמונה היא עד כמה שזוכה האדם להארת אמת גדולתו ית' וכפי מה דמשער בלבו את אמת גדולתו ית' כך היא אמונתו. וראה תורה ל"י שהשגות אלוקות וזוכים כל אחד לפי מה דמשער לבו ע"י הצדיק שבכוחו לצמצם חכמה עלאה בחכמה תתאה וללמד תורה כזו שמעוררת התפעלות הלב גדול ליראה ואהבת ה' ושמחה. וראה תורה עב"י שמי שיש לו דעת צח מעט דהיינו שמרגיש באמת גדולתו ית', בכח בהתפעלות לבו מהשגה זו כפי מה שמשער בלבו מתבטלת ממנו התאוה הגשמית.

עד כאן ביאור חברותא לשיחה א

מצודות דוד (כג) נודע – בעבור מלבושי הפאר שעשתה לבעלה הוא נודע וניכר בין חביריו בעת יושב עמם בשערים מקום ישיבת הזקנים והחשובים כמ"ש ועלתה יבמתו השערה (דברים כה): (כג) נודע – בעל נפש היתה נודע הוא בשערי גן עדן ולא יגיפו הדלתות מפניו אף הוא נודע בשבתו בחברת ישיבה של מעלה כי יכינו לו מקום שבת בראש:

הערת הרב אריה קפלן ז"ל – לקמן קע"ז, רי"ז, רצ"ט. ועיין "ליקוטי הלכות" אורח חיים, הל' קריאת שמע הלכה ה'. "עלים לתרופה" מכתב ט"ז ק"ס, שצ"ג, תכ"ג, וחי"מ עב"ה קכב

חיי מוהר"ן אות תקסה – (עבודת ה' קכב) שמעתי מפיו הקדוש שיחה נוראה מנוראות גדלת הבורא יתברך, ואי אפשר לבארה בכתב. אף אחר-כך נכנס עלי יי' זה לדברי התחזקות, שאפילו אם נפלו למקום שנפלו כל אחד לפי נפילתו ורחמנא ללן, אף-על-פי-כן יחזק את עצמו ואל יתיאש עצמו לעולם. כי גדלתו יתברך שגבה מאד למעלה מהתורה ששם יכול הכל להתקן וכו', כי תשובה למעלה מהתורה. ושאלי אותו אכל איך זוכין לזה. והשיב יכולין לבוא לזה ובלבד שלא יתיאשו עצמן מן הצעקה והתפלה ובקשה, רק לעסק בצעקה ותפלה ותחנון וכו' ולא יתיגע לעולם עד שיבוא לזה לעלות וכו'. כי עקר התשובה הוא צעקה וזעקה להשם יתברך וכו' (לק"ה נדריס ד' אות כז עין שם דברים נפלאים):

שם אות תקסו – (קכג) עקר שלמות האמת והאמונה הוא לכל חד לפום מה דמשער בלבה (זהר בראשית קג): כמו ששמעתי מפיו הקדוש וזכרנו לברכה. (הלכות לא ילבש גבר שפהלכות רביה הלכה ה' אות נ"ב):

ראה תורה ז' אות ו (ב) אכל אי אפשר לבוא לאמונה אלא על ידי אמת, כמו בא בזה (פלך קצח): "והיה צדק אזור מתניו ואמונה" וכו' (ישעיהו י"א) הינו צדק, הינו אמונה. ואמרו שם: 'אמונה אתקריאת, כד אתחבר בה אמת': (אות ג) ואי אפשר לבוא לאמת אלא על ידי התקרבות לצדיקים וילך בדרך עצתם; ועל ידי שמקבל מהם עצתם, נחקק בו אמת; כמו שכתוב (תהלים נ"א): "הן אמת חפצת" כשאתה חפץ אמת; "בטחות ובסתם חכמה תודיעני":

עיין תורה ל' אות ח' – כי גם התפלה היא על ידי עזות, כי אי אפשר לעמוד להתפלל לפני השם יתברך כי אם על ידי עזות. כי כל אחד לפום מה דמשער בלבה את גדלת הבורא יתברך שמו, כמו שכתוב (משלי ל"א): "נודע בשערים בעלה" כל חד לפום מה דמשער בלבה (זהר וירא ק"ג). וכל אחד לפי ערכו שמשער בלבו את גדלת הבורא יתברך שמו, איך אפשר לו לעמוד ולהתפלל לפניו. ובפרט התפלה שהיא פלאות, דהיינו שידד המערכות. שהמערכות מחיבין כן, וכל כוכב ומזל קבוע על משמרתו ומערכה שלו, כפי מה שסודרם הבורא יתברך שמו, שהיו קבועים ומסודרים כן וכן, והוא בא בתפלתו ורוצה לסלק המערכות ולעשות פלאות. על כן בשעת התפלה צריך לסלק את הבושה, כמו שכתוב (תהלים כ"ב): "כך בטחו אבותינו וכו' בטחו ולא בשו". כי על ידי הבושה שמתביש מאתו יתברך, אי אפשר להתפלל, כי אם על ידי עזות כנ"ל:

ועיין לק"ה בשר בחלב ה' (עפ"י תורה ל) אות כז – וזה בחינת (משלי לא, כא): לא תירא לביתה משלג כי כל ביתה לבש שנים – שנאמר בשבח התורה, ומכנה שם כל שבח התורה בבחינת לבושים, כמו שכתוב שם להלן: מרבדים עשתה לה וכו', ועל ידי זה: נודע בשערים בעלה וכו', סדין עשתה ותמכר ויחגור וכו', עז והדר לבושה וכו' – נמצא, שחוט השני שהוא בחינת לבושים, כי מהם עושים לבושים, הם בחינת עזות דקדושה של התורה, בבחינת עז והדר לבושה. ועל ידי זה זוכין להשגות אלקות כנ"ל, כי עקר השגת אלקות הוא על ידי בחינת לבושים, כי זה עקר האמונות והחכמה העמוקה של הצדיק האמת הגדול מאד – שיודע להלביש את חכמתו הגבה בכמה וכמה לבושים, עד שיכול להורידה ולהכניסה בהנמוכים מאד, עד שגם הם יזכו להשגות אלקות כנ"ל, שזהו בחינת "נודע בשערים בעלה", הנאמר שם בשבח הקדוש הנ"ל, שהוא בחינת השגות אלקות, שעל זה נאמר "נודע בשערים בעלה" – 'כל חד לפום מה דמשער בלביה' (לכל אחד כפי מה שהוא משער בלבו), כמו שכתוב בזהר הקדוש (וירא קג), שהוא בחינת השגות אלקות, שאי אפשר לדבר בזה כלל, רק הוא 'לכל אחד כפום מה דמשער בלביה', שזוכה לזה על ידי הצדיק האמת כשזוכה להתקרב אליו.

ראה תורה עב – ובאמת מי שיש לו דעת צח כל שהוא, היצר הרע הזה, הוא אצלו שטות גדול ושגוען, ואין צריך שום התגברות לנצח אותו. ואפילו מה שנחשב בעיני ההמון לנסיון גדול, כגון הנסיון של תאות נאוף, הוא אצלו שטות, ולא נחשב לו לשום נסיון כלל (א). כי מי שיש לו שום דעת, ויודע מעט מגדלת אדונו הבורא יתברך שמו, כמה שכתוב (תהלים קל"ה): "כי אני ידעתי כי גדול ה' ואדונינו מכל אלהים". ואי אפשר להסביר זה, לא בכתב ולא בעל פה (ב). כי גדלת השם יתברך הוא רק לכל חד לפום מה דמשער בלבה, כמו שכתוב בזהר הקדוש (וירא ק"ג): "נודע בשערים בעלה", 'לכל חד לפום מה דמשער בלבה'. ומי שזוכה לשער בלבו את גדלת השם יתברך, בודאי אצל זה אינו נחשב שום דבר לנסיון, ואין צריך שום התגברות על זה: